

KERESZTÉNY KIS KÖNYVTÁR

MÜLLER LAJOS S. J.

A

HARMADIK PARANCS

BUDAPEST

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

A HARMADIK PARANCS

IRTA

MÜLLER LAJOS S. J.

Második kiadás.

SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST

Nihil obstat.

Dr. Michaël Marczell
censor dioecesanus.

Nr. 11.

Imprimatur.

Strigonii, die 4. Januarii, 1928.

Dr. Julius Walter
vic. cap.

3/1928. Imprimi potest. Budapestini, die 12. Januarii 1928.
Biró Xav. Franciscus S. J. praep. prov. Hung.

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. — Nyomdaig.: Kohl F.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Bevezetés	5
Jegyzet (az ünnepekről)	7
Az igazi ünnep	7

I. A vasárnapi munkaszünet.

Miért kell pihennünk?	11
A testnek szükséges... ..	11
Kedvet ad a munkára... ..	13
A család érdeke	14
A társadalom érdeke	14
Mily munkák tilosak?... ..	15
Egyéb tilos foglalkozások	18
Mentőokok	19
Istentisztelet	19
Szükség	20
Szokás	22
Egyházi felmentés... ..	23
Szabad-e vasárnap szórakozni?	24
Áldás vagy átok	25

II. A vasárnapi szentmise.

Az ősi keresztény törvény	29
A vasárnapi szentmise jelentősége	32
Dicsérő áldozat	34
Hála áldozat	35
Engesztelő áldozat	36
Kérő áldozat	37

	Oldal
Hivatalos istentisztelet... ..	38
Hol hallgathatjuk?	39
Hogyan hallgassuk a szentmisét	40
Egészen	40
Figyelmesen (jelenlét)	43
Illedelmesen	44
Ájtatosan	46
Az egyházi ének	47
Mentőökök	48
Lehetetlenség	48
Hívítás, foglalkozás	49
Általánosan bevett szokás	49
Kifogások	50
Szülők, gazdák, elöljárók	52
Prédikációhallgatás	54
Lelkiolvasás	56
Délutáni ájtatosság	57
Amilyen a vasárnapod, olyan lesz halálod napja... ..	58

A HARMADIK PARANCS.

BEVEZETÉS.

A mindenható és bölcs Teremtő nemcsak megalkotta a világot, hanem annak gondját is viseli és a maga részéről megtesz mindent, hogy a világ épen fennmaradjon és elérje azt a tökéletességet, melyet számára mint célt kitűzött.

Ez a gondolat lebegett az Úr szeme előtt, midőn már a paradicsomban elrendelte és az emberi nemnek kihirdette, hogy minden hetedik nap nyugalomnap legyen, amelyen a lélek s test magát kipihenje s az ember egészen Isten dicsőségének és a saját maga örök érdekeinek szentelje idejét.

Hogy mily fontosságot tulajdonít Isten az ünnep e törvényének, megmutatta azzal, hogy ő, ki a világot egyetlen pillanat alatt megteremthette volna, hat nagy korszakban, melyeket napoknak nevez, hozta azt létre, hogy így a hetediken maga is megpihenve, örökre felejthetetlen, ragyogó példát állítson az ember szemei elé a hetedik nap megszentelésére. „Elvégeztetnének tehát az eget és a föld és azoknak minden ékessége. És be-

fejezé Isten a hetedik napon munkáját és megnyugovék a hetedik napon munkájától, melyet véghez vitt vala. És megáldá a hetedik napot és megszentelé azt.“ (Gen. 2, 1, 3.)

Minthogy pedig a bűnbeesés folytán feltámadt szenvedélyek, a többi természet-törvényekkel együtt ezt az isteni intézkedést is kezdték elhomályosítani az emberi nem lelkében, az Úr újból kihirdette azt Sinai lángban égő ormairól, megadva a harmadik parancsot:

„Megemlékezzél, hogy a szombatnapot megszenteljed. Hat nap munkálkodjál s tedd meg minden dolgaiddat: A hetedik napon pedig a te Úrad Istened szombata legyen, ne tégy akkor semmi dolgot, se te, se fiad és leányod, se szolgád és szolgálód, se marhád, se a jövevény, ki kapudon belül legyen.“ (Exod. 20, 8, 10.)

Az apostolok szent tanácsa, bizonyára az Úr Jézus szándékát s utasítását követve, ki mint magáról mondá, „ura a szombatnak is“, a szabbathot (szombat = nyugalomnap) *vasárnapra*, vagyis a hét első napjára helyezé át, mint amely napot Üdvözítőnknek feltámadása s a Szentlélek eljövetele különösen megszentelt.

A kereszénységre nézve tehát az Úrnak napja a *vasárnap* s mindaz, amit csak Isten az *ő napjára* nézve megparancsolt vagy megtiltott, a vasárnapot illeti. A vasárnapból ered reánk az áldás vagy átok, melyet Isten a *harmadik parancs* megtartásához, illetőleg megszegéséhez csatolt.

Adná a jó Isten, hogy e könyvecske. mely a

harmadik parancs tartalmát és nagy jelentőségét akarja megismertetni, szintén valamelyest közreműködnék, hogy a vasárnapot Isten jószágos szándékának megfelelő módon megszenteljük s így ama mérhetetlen sok és nagy jótéteménynek, mely a vasárnapból árad, édes hazánk s annak minden egyes hű fia részesévé lehessen.

Jegyzet: Minthogy e könyvecskében az Isten harmadik parancsáról szólunk, azért mindenütt csak a vasárnapot emlegetjük. Ámde tudnunk kell, hogy mindaz, amit csak a vasárnapi kötelességünkről a munkaszünet s szentmisehallgatás dolgában elmondunk, teljes mértékben kiterjed az Egyház *parancsolt* ünnepeire is. Ezek manapság hazánkban a következők: Husvét s Pünkösöd első napján kívül, melyek mindig vasárnapra esnek: Karácsony első napja, Újév, Vizkereszt, Áldozócsütörtök, Úrnap, Szeplőtelen Fogantatás ünnepe, Nagyasszonynapja, szent Péter és Pál ünnepe, Mindenszentek napja. Vannak ezenkívül ú. n. *ájtatossági ünnepek is*, melyeken ugyan X. Pius pápa 1911 július hó 2-án kelt rendelete értelmében a munkaszünetre s a szentmisehallgatásra bűn terhe alatt kötelezve nem vagyunk, de amelyeket azért Egyházunk óhajtsa szerint a lehetőség szerint a régi áhitattal s fénnel ülünk meg. Ezek pedig: Karácsony, Husvét és Pünkösöd másodnapja, Gyertyaszentelő, Gyümölcsoltó Kisasszonynapja és Szent István király ünnepe, amely utóbbi napon országos törvény értelmében dolgozni nem szabad.

Az igazi ünnep.

Isten a vasárnapot a saját dicsőségére s az ember javára rendelte. Az Úr szent szándéka

szerint tehát a vasárnapot az *egész* embernek kell megülnie s e napon *testtel és lélekkel* ünnepelnie. A test ünnepe a nyugalom, a léleké főképen az istentisztelet, az áhitat. E kettő együttvéve alkotja a vasárnapot. Vedd el az egyiket, már nem vasárnap a vasárnap. Hiányzik belőle, ami azt oly vonzóvá, széppé, Istenhez méltóan dicsővé teszi.

Emlékezzünk csak vissza, mi történt magunkal is boldog gyermekkorunkban! Midőn felébredtünk reggel, oly jól éreztük, hogy mi más napra virradtunk, mint a közönséges hétköznapiak. Az ablak alatt, a lombos fák ágain sokkal szebben dalolt a madár; a templom nagyharangja is sokkal szebben s vidámabban csengett, mint más napon. A lég dallal s illattal volt tele. Nem értettük e titkot. Hogyan? A természet alakult át e napra? Később rájöttünk! A gyermeki tiszta lélek, melyen még csillogott a keresztvíz cseppje, a gyermeki tiszta szív, mely édesanyja cirógatásától dobogott, igen, a vallásos gyermeki szív s lélek vetette a természetre sugarait s azt szebbé, önmagához hasonlóbbá tette.

Szent örömmel s elragadtatással keltünk fel s mentünk, siettünk a templomba.

A templom az Isten háza, de egyben a népnek háza is. A gazdagoknak megvannak a maguk palotái s annak sokszor egyik zugában a kicsi kápolna. Kiváltságnak tekintik, hogy ezzel beérhetik s nem kell kényelmük feláldozásával nyilvános templomba menniök. A népnek ellen-

ben székesegyházak, fényes templomok és ünnepek kellenek, olyan ünnepek, aminőket a föld királyai se tudnak maguknak rendezni, aminőket csak a vallás adhat. A vasárnap az igazi *nép-ünnep*. A tágas bazilikákban az oltár köré gyülekezett művészetek szinte versenyre kelnek egymással: az építés, a szoborvésés, a zene és ének, főkép pedig az ékesszólás. Igen, az ékesszólás. Bármily egyszerűek legyenek is annak a szószékre fellépő papnak szavai, már az igazságok természete által, melyeket hirdet s a húrok által, melyeket az ember lelkében megpendít, okvetetlenül ékesszóló. A nép egvbegvül hallgatni őt s közben érzi a tulajdon nagyságát.

Még a kis gyermekeket is, mikor átlépi a templom küszöbét, akárcsak a királyokat. az orgona hatalmas hangjai fogadják: tömjén- s virágillatot szív magába, hallja azokat a felséges énekeket, a latin szavakat, melyeket ugyan nem ért, amelyek mégis annyi mindent sejtetnek vele. Olvanok e szavak, mint az örökkévalóságnak az időbe hullott igéi, melyek az égi haza rejtett titkairól beszélnek neki a számkivetés e földén.

Hittől, reménytől, szeretettől elbűvölve tér haza s elviszi édesanyjának az oltártól a jó Isten csókját, amint elhozta az oltárhoz Istennek édesanyja csókját.

A nő is a templomból otthonába tér. Nyugodt, derült a lelke, mosolyog az arca. A férj fogadja. „Ma vasárnap van, te biztosan áldoztál. Jer, hadd öleljelek meg.” Viszont minő boldogság a

feleségre, ha ura csókjában megérzi azzal a szép férfi lélekkel egyesült Krisztus lelkének kedves illatát.

A vasárnap másik nagy, lélekemelő jótéteménye a nyugalom, a pihenés. Leoldja a vasárnap számtalan fogoly kezéről a láncokat, melyekkel a heti robotmunkához van bilincselve. Ki megint egyszer a szabadba, az üde levegőre, a verőfényes szép természetbe! A vasárnap megállítja a zakatoló gépeket, a zörgő szállítószekereket, lehúzza az elnyűtt, szennyes ruhát, megmosdatja, felöltözteti a gyermeksereget. Minden csendes. És ebben a csendben végighullámzik a harang búgó hangja, mint valamely szabadságot hirdető csatadal. Az ember legyőzte a testére, lelkére nehezedő nyűgöt, érzi megint, hogy ember, nem gép, nem állat. Igen, ember, kinek van szelleme, szíve, halhatatlan lelke, kire örök dicsőség s béke vár, melyeket oly jól jelképez az ünnepi ruha, az ünnepi csend s nyugalom.

Igen, pihenés és ájtatosság: ez a vasárnap.

Lássuk most már egyenkint mindakettőt. (V. ö. Bougaud: Kereszténység és korunk. V. Az imádság IX.)

I.

A vasárnapi munkaszünet.

Miért kell pihennünk ?

A testnek szükséges.

Ki ismerné jobban az embert, annak szerveztét, szükségleteit, mint annak Alkotója? És ime! Isten minden *hetedik napon* pihenőt rendel. Ennek mély s istenileg bölcs okának kell lennie. Az emberi test úgy van megcsiszolva, hogy a heted-napi nyugalomra rászorul. A világ összes népe ezt mintegy természetükbe írt törvényt tekintették s tekintik s jóllehet az őskori kinyilatkoztatás nagy részüknél majdnem egészen feledésbe ment, de nem a hetednapi pihenés törvénye. Ehhez szívósan ragaszkodnak. Már 150-ben Kr.u. szent *Teofil* antiochiai püspök írja: „A hetednapot a földkerekség minden népe ismeri“. Míg ugyanis mi keresztények a vasárnapot ünnepeljük, a zsidók a szombatot tartják, a mohamedánok pénteket, a mongolok csütörtököt, Guinea négerai a keddet, Ozmuz és Goa bálványimádói a hétfőt ülik meg vallásos tisztelettel s pihenéssel.

Valahányszor az emberi okosság Isten e remekművén javítani, változtatni akart, kénytelen volt megsejgyenülni. A természet visszazökkent Isten által jól kivájt medrébe. Midőn a szabadság lobogóját lengető francia forradalom a tizedik napra tolta ki a pihenőt, csakhamar kénytelen volt az Isten által szentesített hetednapra visszatérni. Újabb időkben tudományos kutatások is igazolták, hogy nem lehet bölcsebbet és üdvösebbet kitalálni a hetednap pihenőnél.

Dr. Niemeyer lipcsei tanár német alapossággal végzett kísérletei bizonyítják, ha az embernek a vasárnapi pihenő után teljesen jókarban levő erőit 500-as számmal jelöljük meg, ez a szám a naponkinti alvás s rövid pihenés ellenére is mindinkább alászáll. Úgy hogy szombaton már a teljes erőből 60 fok hiányzik. A vasárnapi pihenő azonban a megelőző s követő éjszakai nyugalommal az erőfok számát megint 500-ra szökteti fel. A nevezett tudós tanár adatai szerint állatokkal is tettek próbákat. És ezek a kísérletek is napnál fényesebben igazolták, hogy az állati szervezetnek is, amely elvégre az emberéhez hasonló, a hetednap pihenő a legalkalmasabb. Amely állatnak megadták a hetenkint egy nap teljes pihenőt, hosszabb időn át s több munkát volt képes elvégezni. Így vagyunk az emberrel is.

A szünet nélkül robotoló ember egészségének csakhamar kárát vallja. Úgy jár, mint aki pihenő nélkül hegyet mászik. Végre is összeroskad. A vasárnapot nem tartó gyárak munkásai szem-

látomást satnyák s korán elhalnak. A harmadik parancs megszegése tehát valóságos öngyilkosság.

Kedvet ad a munkára.

Szent János evangélistáról őrizte meg a jámbor hagyomány, hogy mikor lelke, teste a munkában már kifáradt, ő, a bölcs s szent aggastyán, szelídített fogolymadarával kissé eljátszott. Midőn pedig valaki, aki hogy az apostolt lássa, messziről elzarándokolt, ezen elcsodálkozott, szent János mosolyogva kérde tőle: „Ugyan miért nincs az az íj, melyet a válladon látok, mindig kifesztítve?“ „Azért — felelé a kérdezett — mert akkor hamar elvesztené rugalmasságát s nem röpítené a nyilat biztosan.“ „No lásd — szólt erre az Úr Jézus e kedves tanítványa — ezért játszom én is egy kissé, mert a testnek, léleknek a munka után szüksége van az üdülésre, hogy aztán annál rugalmasabb legyen megint a munkára.“ Ezt adja meg a vasárnap a hatnapi munka után. A szellem és test új kedvvel lát a munkához, visszakapja feszítő erejét, ügyességét, találékonyságát s csakhamar bőven kárpótolva van a vasárnapi pihenő által okozott veszteség. Azért még a vallásgyűlölő *Rousseau* (olv. *Russzó*) is elismerte: „Ha a népet tevékeny és munkássá akarjátok tenni, akkor adjatok neki ünnepeket. Az i'y módon elvesztett napok több jót létesítenek, mint a többiek“.

A család érdeke.

A családi életnek is szépséget, bájta és szilárd-ságot ad a vasárnap. Az életfönn tartás gondjai s küzdelmei a családtagokat hétköznapi többnyire távoltartják a családi tűzhelytől s így szükség-képen lazítják a kapcsolatakat. A gyermek legin-kább megérzi azt. Legtöbbször, főképp szegényebb munkáscsaládokban nélküli hétközben azt a gondot s szeretetet, melyre szíve vágyik; nélküli főképp azt, amit csak az apa adhat meg a nevelés dolgában. A vasárnap megint összehozza a családot, időt ad, hogy egymásnak éljenek. Azért is ott, ahol Isten szíve szerint megünnep-lik a vasárnapot, boldog a családi élet.

A társadalom érdeke.

A vasárnap nagyon közreműködik, hogy el-simuljanak a kiáltó társadalmi ellentétek a sze-gény s gazdag között. Ha mindakettő, szegény s gazdag, Isten szándéka szerint ünnepelne, szinte szükségképpen tudatára ébredne, hogy egy s ugyanazon családnak gyermeke, közös atyja az Isten, közös otthona a templom, közös terített asztala az oltár, közös célja az örök nyugalom, melyet a vasárnapi pihenés oly meghatóan jel-képez.

Fogadjuk tehát Istentől a vasárnapi munka-tilalmat, mint egyik legnagyobb jótéteményét és ismerjük el benne lelki, testi s családi boldog-ságunk nélkülözhetetlen feltételét.

Ó bár az *államok* is, melyeknek egyetlen célja a polgárok boldogulását elősegíteni, minden tőlük telhető eszközzel érvényt szereznének a harmadik parancsnak. Ez volna az egyik legjobb eszköz, hogy magukat a megrázkódtatástól s a rombadőléstől megóvják.

Milyen munkák tilosak ?

Rendesen háromféle munkát szoktunk megkülönböztetni.

a) Vannak „*szolgai munkák*“, melyek alatt *szent Tamás* szerint azokat a testi munkákat értjük, melyeket azok szoktak végezni, kik másokat kiszolgálnak. Ezek rendszerint nagyobb erőfeszítéssel járnak, a testet nagyon kifárasztják s épen azért megghiúsítják azt a célt, melyért Isten a vasárnapot rendelte. Ilyenek a földműveléshez tartozó munkák: szántás, vetés, kaszálás, aratás, favágás stb., aztán mesteremberek teendői, a gyári s napszámos munkák. Sőt idetartoznak a könnyebb kézimunkák is, melyek inkább csak a kezet s nem a lelket, szellemet foglalkoztatják, mint a kötés, horgolás, rózsafüzérkészítés, virág- s gyümölcsszedés.

Megjegyezzük még, hogy nem változtatja meg a munka szolgai jellegét, ha valaki azt *ingyen* vagy csupa *szórakozásból* végzi. Azért csak szolgai munka marad az.

b) Vannak aztán munkák, amelyek túlnyomóan a lelket, szellemet foglalkoztatják. Ilyenek a ta-

nulás, tanítás, művészetek, zene, ének, rajz, írás, másolás stb. Ezek a „szellemi munkák”.

c) Végül „közép vagy közös munkáknak” azokat hívjuk, amelyek a testet s lelket szinte egyaránt foglalkoztatják és ha fárasztanak is testileg, de egyben a lelket is üdítik. Ilyenek az utazás (gyalog, lovon, kocsin, hajón, vasúton, repülőgépen), a különböző sportok, mint vadászat, halászat, ha ugyan nem járnak nagy munkával s zajjal.

Tiltva vannak tehát az első csoportba tartozó (a) alatt elősorolt) vagyis *szorosan szolgai munkák* és pedig oly szigorúan, hogy halálos bűnt követ el, aki azokkal *kellő mentő ok nélkül* két órán túl vagy k. b. harmadfél óráig akár egyfolytában, akár szaggatottan foglalkozik. Sőt könnyebb kézimunkával is halálosan véthet az, aki azokat k. b. három órán át folytatja.

Viszont egészen rövid szolgai munka is halálos bűn lehet arra nézve, aki ezzel súlyos botrányt ad. „Jobb volna az ilyennek, mondja Üdvöztőnk, ha nyakára malomkővet kötve a tenger mélyébe merítenék.” (Máté 18, 6.)

Nagyon világos, hogy a munka adóját elsősorban terheli a felelősség, míg a munkást némely esetben a kényszerhelyzete menti. Mindazonáltal, aki pl. hat szolgájával fél-fél órát dolgoztat *mentő ok nélkül*, csak bocsánatosan vét, mert egyiket sem vonja el lényegesen keresztény kötelességétől, míg ellenben, aki ugyanazon szolgálával két-három órán át *mentség nélkül* dolgoztat, halálosan bántja meg Istent.

A szellemi és ú. n. középmunkák, amelyeket b) és c) pontban felsoroltunk, nincsenek tiltva, mert a vasárnap céljával szükségképpen nincsenek ellentétben.

Nem ritkák az olyan foglalkozások, amelyeknél nagyon bajos eldönteni, vajjon melyik csoportba soroljuk azokat. *Kétség* esetén fontoljuk meg az illető munkák természetét, vajjon inkább nevezhetők e szellemieknek, mint testieknek, meg aztán legyünk tekintettel azon a vidéken uralkodó szokásra is.

Így pl. építészeti rajzokat készíteni, a szobornak megadni az utolsó mestervonásokat, művészi képet festeni: szellemi munkáknak tekinthetők; ugyancsak a finom hímzés is, ha ugyan valaki azt helyyel-közzel, mint művészetet gyakorolja. A rendes kötés, horgolás, varrás azonban magukban véve tilosak.

A fényképezés a középmunkák közé sorolható s így megengedhető, kivéve persze a sok munkát igénylő előkészületeket.

Vannak, akik a betűszedést is még a szellemi munkák közé sorolják. Rendes műhelyben sokakkal együtt azonban semmiesetre sem volna fontos ok nélkül tűrhető.

A vízi- s szélmalomok üzemeltetése, amelyeknél az emberi munka aránylag igen jelenték-telen, szintén menthető, de csak oly vidéken, ahol ezt az *általános szokás* megengedhetőnek tartja.

Egyéb tilos foglalkozások.

Jóllehet szolgai munkáknak nem mondhatók, de mint a vásárnapnak Istentől kitűzött céljával természetüknél fogva ellenkezők, tiltva vannak:

a) az egyházi s világi bíraskodás ügyvitele, amennyiben ez bizonyos „hivatalos zajjal“ van egybekötve, mint az idézés, tanukihallgatás, esküvétel, az ítélet kihirdetése és végrehajtása. Ellenben nem tekinthetők megtiltottaknak az ügyvéddel tanácskozni, a bíróval az ügyet megismertetni, föllebbezést benyújtani stb.

Az e pontban elkövetett bűn súlya nem az időtartamból, hanem az ügy jelentőségéből s a vele járó „zajból“ ítélendő meg. Így pl. súlyos lehet a bűn, ha a bírói eljárás a *nagy nyilvánosság* előtt megy végbe.

b) Tilosak továbbá a kereskedés és az ú. n. polgári cselekvények (szerződések kötése stb.). E tekintetben manapság a következő szabályok érvényesek.

1. Az *országos vásárok*, melyeknél az előkészületek az adás-vevésre már előző nap megtörténtek, ahol a szokás már egyszer ilyen, nincsenek eltiltva. Sajnos, hazánkban e szokás már nagyon régi. Erre mutat a vásárnap elnevezés is (= vásárnap).

2. A *hetivásárokat* lehetőleg más napra kell áthelyezni. Míg azonban a hatóság másként nem intézkedik, a híveket a szükség többnyire menti a büntől.

3. Az árverések is tilosak, hacsak itt-ott az istentisztelet után az összesereglett nép tömege nem teszi azokat nagyon megokoltakká s tűrhetőkké.

4. A hivatalos közeg (jegyző) közbejöttével vagy magánuton kötött szerződések, testamentumok stb. készítése; adásvevés akár üzletekben, akár azokon kívül mind béníttják a vasárnap ünnepi csendjét, nyugalmát s ennél fogva magukbanvéve szintén tilosak. Mindazonáltal, ha a szokás egyszer már általánossá vált, szoros értelemben nem mondhatók bűnös cselekedeteknek.

Mentőokok.

A bölcs törvényhozó mindig tekintetbe veszi a körülményeket, melyek olykor a törvényt tulajdonképpen nehézzé, sőt szinte lehetetlenné teszik s ily esetekre a törvényt ki sem terjeszti vagy legalább is alóla fölmentést ad. Így a vasárnapi munkaszünet törvényének is megvannak a maga mentőokai, amelyek annak kötelező erejét az illető esetekre fölfüggesztik, vagy pedig a fölmondást megokolttá teszik. Fölsoroljuk azokat:

A) Istentisztelet.

Az istentisztelet címén föl vagyunk mentve a munkaszünet törvénye alól, valahányszor annak fényes ünnepélyessége ezt megköveteli. Így szabad vasárnap is harangozni, a körmeneteken keresztet stb. hordozni. De nem számíthatjuk ide

azokat a munkákat, amelyek az istentisztelet célját csak távolabbról szolgálják, mint pl. a templomépítést, meszelést, festést, sőt még a templomi ruhák készítését sem, ha ugyan az nem valamely nagyon szegény templom fölsegélyezésére történik. A nagyobb oltárdíszítés, úrnapi sátorkészítés, ostyasütés már a megelőző napon végzendő el és *bocsánatos bűn* volna azt *kellő ok nélkül* az ünnepre elhalasztani.

B) Szükség.

a) *Magánszükség* címén dolgozhatnak a *szolgák, szolgálók, béresek*, kiknek kenyeze függ a munkától. Igyekezniök kell azonban mielőbb más helyet keresni, ahol a vásárnapot megtarthatják.

A *családanyák, cselédek*, kik egész héten másnak kénytelenek dolgozni, ruhájukat vagy családtagok öltözkékét foldozhatják, moshatják vásárnap is. Csak vigyázzanak, hogy ezzel másoknak, kik szorult helyzetüket nem ismerik, botrányt ne adjanak.

A *földművesek* fenyegető elemi csapások előtt takarmányukat, gabonájukat menthetik, kaszálhatják, behordhatják stb.

b) *Más szüksége* címén meg vannak engedve elsősorban az *irgalmasság testi cselekedetei*, sőt ezek gyakorlása a vásárnapnak valóságos díszére válik. Maga az *Úr Jézus* szombaton gyógyított legtöbb beteget, pl. a szélhűdött embert (Máté 12.9—21.), a jeruzsálemi vakonszülöttet (Ján.9.), a vízkórban szenvedőt. (Luk.14.) Példáját követték a szentek. Szent *Odilia* apátnő († 720.) min-

den vasárnap az istentisztelet után meglátogatta a saját költségen emelt kórházat s egész nap szolgált a betegeknek. Jól tudta, hogy „szabad szombatban (vasárnap) jót cselekedni“. (Máté 12, 12.)

Azért farizeusi babonának esett áldozatul 1270-ben, III. Henrik angol király idejében az a Terbsbutti nevű szerencsétlen zsidó, aki mélységes szakadékba esvén, nem vette igénybe a keresztények mentő munkáját, mert szombat volt. Gyötrődött vasárnapig s ekkor annál hangosabban kiáltott segítségért. Ámde hiába, mert a városi hatóság megtiltotta, hogy hozzá közeledjenek, azzal a megokolással: „ma meg vasárnap van, mikor a keresztények nem dolgoznak!“ Persze ez csak a babona kijózanítására történt.

Általában véve szabad a szegényekért mindaz a munka, amelyet a szegények maguknak szükségéből megtehetnének.

Meg van tehát engedve, sőt dicséretes dolog *meghatározott*, nagyszükségben levő szegények helyet vagy számára kötni, varrni s általában dolgozni.

Ámde nem volna szabad csak *úgy általában* dolgozni, hogy a befolyó jövedelemből a szegények segítve legyenek, hacsak egyes különös esetekben a szükség erre nem kényszerít.

Ugyancsak más szüksége címén dolgozhatnak némely iparosok is, kiket az előre nem látott sürgős szükség munkára kényszerít, pl. szabók, asztalosok gyász eset alkalmával.

Ámde semmiképen sem menthetők azok az iparosok, kiknek állítólag minden vasárnap, fő-

kép délelőtt, sürgős munkájuk van. Nem szabad ugyanis annyi munkát vállalniok, hogy hétközben el ne végezhessek.

Hasonlóképen a kovácsok, bognárok stb. sürgős szükség esetén megjavíthatják vasárnap is a másnap reggel okvetlenül szükséges kocsikat, szerszámokat stb.

Vannak üzemek, melyeknek teljes abbahagyása vasárnapon óriási veszteséget jelentene, pl. a kohók kihűlése.

Ez is mentőök, hogy a munkások — de ne mindig ugyanazok — mérsékelten vasárnap is foglalkozzanak.

c) *Közszükséglet* címén dolgozhatnak a pékek, mészárosok stb., ha ugyan a körülmények folytán munkájukat előző napon el nem végezhetik, ami többnyire csak nagyobb városokban szokott előfordulni.

Nagyon világos, hogy *közveszély* idején (tűz vagy árvíz stb.) minden erre alkalmas ember nemcsak dolgozhatik, hanem dolgozni köteles is.

C) Szokás.

A szokás folytán meg vannak engedve a konyhai s háztartási teendők, melyek kellemetlenség nélkül másnapon el nem végezhetők.

A borbélyok isszabadonűzhetik vasárnap mesterségüket, csak aztán az istentiszteletre is eljussanak.

Kisebb kézimunkák is, jóllehet magukban véve tilosak, az általános szokás által megengedetteké vagy legalább is tűrhetőkké válhatnak.

Megjegyzés. Ha akár az egyházi törvény, akár a szokás egyes munkákat megengedettekké tesz is, ezzel egyúttal nem vagyunk fölmentve a szentmise hallgatása alól. Erre külön mentők kell, amiről alább szólunk.

Egyházi fölmentés.

Jóllehet az előbb felsorolt okok magukban véve is elégségesek, hogy a munkaszünet törvénye alól magunkat fölmentve érezhessük s így büntetlenül cselekedjünk, mindazonáltal, nehogy a hamis önszeretet megcsaljon bennünket, de meg az okozható botrány elhárítása céljából is szükség esetén kérjünk fölmentést az Anyaszentegyháztól.

Különösen megtegyük azt olyankor, mikor nem vagyunk biztosak, hogy a mentők, melyre hivatkozhatunk, elégséges-e. Ugyanis a mentők hiányosságát pótolhatja az Egyház fölmentő hatalma. Evégből üdvös lesz ismernünk az idevágó egyházi törvényt.

„A plébánosok egyes esetekben igazságos okból fölmenthetik a plébánájukhoz tartozó egyes híveket vagy egyes családokat és pedig a plébánia határán kívül is; továbbá idegeneket, de csak a plébániáik határán belül, az ünnepnek, a bőjtnek s a hústól való megtartóztatásnak törvénye alól. Ugyanazt tehetik a püspöki hatóság alól kivett papi szerzetesi elöljárók is saját házukra nézve.“ (1245. kánon.)

Általános fölmentést ugyanis csak a főpásztor, illetőleg a pápa Öszentsége adhat.

Szabad-e vasárnap szórakozni ?

Nincsenek tiltva, sőt a vasárnap szellemével nagyon megegyeztethetők az illedelmes szórakozások. Nincs is ellenük kifogása sem Istennek, sem embernek. Azonban szentségtörő dolog a vasárnapot egészen a szórakozás számára foglalni le.

Azért nagyon helytelen dolog a mulatságokat, bálokat szombat estére rendezni, mert ennek rendesen az a vége, hogy az éjszakai mulatozók a vasárnapot átalusszák s lelküket a szentmise mulasztása által halálos bűnnel terhelik. Jól mondja idevonatkozólag *szalézi szent Ferenc*: „Mily esztelenség a nappalt éjjellé s az éjet nappallá tenni s az Isten iránt való kötelességünket könnyelmű mulatozás miatt elmulasztani“.

Annál kevésbbé rendezzünk magán a vasárnapon oly mulatságokat s válasszunk oly szórakozásokat, melyek a vasárnap szellemével ellenkeznek. minők a zajos hajtóvadászatok s nagyon kimerítő egyéb sportok.

A legrosszabb azonban az Ūrnak napját a vétek által az ördög napjává tenni, mértéktelenség, veszekedés, bűnös találkák s fajtalanság által megbecsteleníteni. Az ilyenek, mint *Valentinianus* császár szokta mondani, „tisztátalan bort öntenek a megszentelt kehelybe“. Pedig mily gyakori ez az eset. A vasárnap az ördög legjobb munkanapja. Úgy tesz a gonosz lélek, mint ahogy az Írás tanúsága szerint *Apollonius* hadvezér tett, aki 22 ezer katonájával a hét fo-

lyamán nyugodtan maradt Jeruzsálem falai között, de mikor megjött a szombat, hozzálátott a gyilkoláshoz. Így az ördög is hétköznapi még csak nyugtot hagy az embereknek, de vasárnap aztán minden bűnbe csalja s dönti őket: pazarlásba, fényűzésbe, lustaságba, részegségbe, tisztátalanságba, sőt akárhányszor gyilkosságba is. Hasonlók az ily vasárnapmegszentségtelenítők a templomok fosztogatóihoz, mert valóban a lelkektől s az egész társadalomtól legdrágább és legszentebb kincseit ragadozzák el.

Áldás, vagy átok.

Midőn az Úr a nyugalomnak nagy s fontos törvényét kihirdette, isteni áldást is ígért azoknak, kik azt megtartják:

„Megáldotta az Úr a szombatot és megszentelte azt.“ (Mózes II. 20, 11.)

De egyben megátkozza az ünneprontókat: „Aki a szombatot megfertőzteti, halállal haljon meg; aki dolgozik azon, irtassék ki lelke az ő népe közül“. (Mózes II. 31. 14.)

Ez az áldás, ez az átok nemcsak a zsidó népet illeti, hanem szól minden népnek s nemzedéknek egészen a világ végéig.

Áldás kíséri a vasárnapi nyugalom megtartóit, legyenek azok egyesek vagy egész nemzetek.

Ott van Amerika s Angolország példája, melyek szellemi s anyagi téren az elsőbbségért versenyeznek. És ime mindakettő tiszteletreméltó szí-

gorral üli meg a vasárnapot. Az üllő s a pőröly zaja vasárnap elnémul ezekben az országokban, kocsizörgés nem igen hallható, a posta szünetel, a vasutak is csak itt-ott közlekednek. Korcsmák, kávéházak, nyilvános mulatóhelyek zárva vannak.

És ime nem mennek tönkre, hanem inkább nyilvánvaló rajtuk a földi áldás.

Hogy pedig egyes ember sem szenved kárt a vasárnapi munkaszünettel, ezer meg ezer szebb-nél-szebb példa igazolja.

Kind Vilmos nevű angol borbélyt, akinek vasárnaponként üzletében óriási vendégforgalma s így nagy jövedelme volt, egyik vasárnapi prédikáció annyira meg hatotta, hogy a munkaszünet törvényének pontos megtartására szánta reá magát, kerüljön az bármily áldozatába. Jóllehet, mint említve volt, ez nem lett volna szoros kötelessége, vasárnap bezárta üzletét s templomba ment. Csakhamar otthagyták vendégei s szép üzletét kicsiny zúggal kellett felcserélnie. Egyik szombaton este vendég tévedt be hozzá, aki borotválkozni akart. Ámde, sajnos, a szegény borbélynak még csak olajra sem tellett, hogy lámpát gyújthasson.

A vendég ezen nagyon csodálkozott s az oly derék embernek látszó borbély ügyes-bajos dolgai s családi viszonyai felől kérdezősködött. Mikor pedig megtudta, hogy emberünket *Kind Vilmos*-nak hívják s egyik nagybátyja úgy tűnt el Indiában, nyomban magával vitte őt a postahivatalba, ahol egy idegen ember, kivel ő eddig

ulazott, épen azt bizonyítgatta, hogy ő az a *Kind Vilmos*, kinek címére elhünyt nagybátyja után örökségképen óriási nagy összeg érkezett.

Még nem volt későn. A hamis *Kind Vilmost* leleplezték s az igazi *Kind Vilmos* megkapta az őt jogosan megillető roppant vagyont. Halála napjáig áldotta az isteni Gondviselést, aki nem hagyja jutalom nélkül a harmadik parancs hűségese betöltését. (Ez az eset Bath angol városban 1850 körül történt meg.)

Szembetűnő volt Isten áldó keze azon a becsületes matrónon is, akitől 1830-ban a *Mississippi* folyamon járó *Helen M'Gregor* hajó kapitánya azt követelte, hogy valami nem szükséges munkát végezzen el vasárnapon.

„A szükségtelen munka vasárnap ellenkezik a lelkiismeretemmel“, jelentette ki bátran a matrón. Elbocsátották a szolgálatból. Nem búsult miatta. „Ki tudja, mire jó!“ mondotta magában. Kevéssel utóbb kazánrobbanás folytán az illető hajó legénysége javarészt elpusztult.

Viszont nem lehet áldás, hanem csak *átok* az olyan munkán, amelyet Isten nélkül s Isten ellen végzünk, amellyel az Ő dicsőségét raboljuk meg.

„Hamar meglátogatlak titeket *szükséggel*“, szól az ilyeneknek az isteni íge. (Mózes III. 26, 11.) Az Isten azzal szokott büntetni, amivel vétünk. Aki haszonlesésből szentségteleníti meg a vasárnapot, előbb vagy utóbb inségre jut. Jól megmondotta a tönkremenő molnárnak egyik barátja az igazi okot: „Hiba van a malmokban,

mert az vasárnap is jár!“ De ha a büntetés olykor késik is, azért ne feledjük:

„Isten malmai lassan őrlenek, de jól!“ A vasárnap megszenteltelenítése miatt csapások jönnek egész vidékekre, országokra, mint rossz termés, vízáradás, tűzvész, jégeső, ellenség.

Van község, amely nyomorog, jóllehet lakosai barmaikkal szinte versenyt húzzák az igát, de — sajnos — vasárnap is! Hogy mily igazságtalan az ilyen eljárás, kézzel foghatóan megmagyarázta egyik gazda vasárnap is dolgozó szomszédjának: „Mit szólnál ahhoz, szomszéd — kérdé tőle —, ha a zsebemben csak hét forintom volna s abból a szembenjövő kéregetőnek hatot odaadnék?“ „Ez ugyan csodálatos bőkezűség volna tőled!“ — felelt a kérdező. „És ha az a bizonyos a hetediket úgy rabolná el tőlem?“ — folytatja emberünk a kérdezősködést. „Föl kellene akasztani a gazembert érte!“ — hangzott a válasz. „No, ez egészen reád illik — hangzott el erre a szentencia —, aki elrablod Istentől a hetedik napot, mikor Ő neked hatot ingyen adott.“

Hogyan is lehetne áldás az Isten tolvaján?

Előbb-utóbb elgázolja az ilyen embert az isteni igazságszolgáltatás.

Rorschachban történt. Az egész nép botrányára megrakott teherkocsi zökögött végig egyik vasárnapon a község utcáján. „Megállj! valamit elgázoltál!“ — kiáltott utána egy öreg ember. „Ugvan mit?“ — kérdezte amaz hátratekintve. „Az Isten harmadik parancsát! — volt a felelet — csak az-

tán téged is el ne gázoljanak.“ És ime, ez a figyelmeztetés mintha csak jövendölés lett volna. Kévéssel utóbb az említett kocsis a bakról lovai közé bukott le és saját kocsija gázolta el. Mikor hazavitték, haldokolva így búcsúzott elkörötte siránkozó gyermekeitől: „Vasárnap ne dolgozzatok, hanem menjetek szorgalmasan az Isten házába“.

Zárjuk be értekezésünknek ezt a részét a Szentlélek Isten igéivel:

„Ime elétek adtam az áldást és az átkot:

az áldást, ha engedelmeskedtek a ti Uratok Istenetek parancsának . . .

az átkot, ha nem engedelmeskedtek a ti Uratok Istenetek parancsának, hanem eltávoztok az útról, amelyet én most nektek megmutattam . . .

Vigyázzatok tehát, hogy teljesítsétek az ítéleteket, melyeket én ma elétek adtam“. (Lásd Deutor. 11, 26—32.)

II.

A vasárnapi szentmise.

Az ősi keresztény törvény.

A vasárnapi pihenés, csend és nyugalom a drága keret, melynek egyik főcélja, hogy a kincsek kincsét, a legértékesebb gyémántot: *a szentmisét* magába foglalja.

Mióta az Egyház kiindult az utolsó vacsora terméből, hogy mint a nagy krisztushordozó

(christophoros) apostoli ösvényeken s vértanui nyomokon folytassa vándorútját a világ végéig, minden vasárnap maga köré gyűjti híveit, hogy nekik Krisztust az égből lehozza, az istenibarányt érettük áldozatul bemutassa s őket így megerősítve s megvigasztalva bocsássa vissza a hétköznapi élet gondjai, munkái és küzdelmei közé.

Az „Apostolok Cselekedeteinek“ tanúsága szerint (20, 7.) keresztény őseink „a hét első napján (vagyis vasárnap) egybegyűltek a kenyérszegésre“, vagyis a szentáldozásra, mely a szentmise alatt ment végbe.

Már 139-ben K. u. a vasárnapi szentmiséről mint általános s régi szokásról beszél szent Jusztin vértanu a császárhoz betérjesztett emlékiratában.

„Vasárnap. — írja ő — városiak s vidékiek közös helyen gyűlnek össze, ahol aztán az apostolok és próféták irataiból valamit fölolvásnak. Elhallgatván az olvasó, a püspök beszédet tart. Aztán fölállunk és imádkozunk. Az ima végeztével előhozzák a kenyeret s bort. A püspök ezek fölött imát s hálaadást végez. A nép pedig feleli: Amen. Végre abból, ami fölött áldást mondtak, mindenkinék csekély részt nyujtanak.“ Ezzel leírta a szent vértanu a szentmise szertartásait, ahogy azt a pogány császár megérthette.

És hogy mily fontosnak tartották keresztény őseink a vasárnapi szentmisében való részvételt, eléggé jellemzi, hogy arra az üldöztetés idejére a földalatti temetőkhöz, az ú. n. katakombákban

életük kockáztatásával is összejöttek. Egy ily alkalommal történt K. u. 257-ben, hogy római katonák szent István pápát éppen a szentmise bemutatása közben lepték meg a katakombáknak fáklyafénnyel s olajmécsesekkel bevilágított homályos üregében. És a miséző pápa méltósága s a hívek mélységes áhítata oly lebilincselő hatással voltak rájuk, hogy a szentáldozatot félbeszakítani, megzavarni nem merték. Csak annak végeztével rohantak a püspöki székébe helyet foglaló pápára, hogy őt meggyilkolják.

Dioklecián császár idejében a keresztényekre leselkedő római katonák föltartóztatják útjában *Anisiát*, az esthomályban siető előkelő római szűzet. Faggatásukra végre is kijelenti, hogy keresztény s hogy a keresztények istentiszteletére megy. A katonák a császári tilalomra hivatkoznak és midőn a leány ennek ellenére is kezeikből kiosonva igyekszik továsietni, egyik közülök kardját a szűz szívébe mártja. Így lett *Anisia* a vasárnapi szentmise vértanuja.

A hívek buzgalmának a vasárnapi szentmise iránt a francia forradalom s a német ú. n. kultúrharc története is számos megható emlékét őrizte meg. A hívekben éppen az üldöztetés szította föl a szent buzgalom lángjait, úgy hogy készek voltak szabadságot, sőt életet kockáztatni, mint a szentmisét elmulasztani.

Az e tekintetben beállott lanygulást az Egyház szigorú törvényekkel s büntetésekkel igyekezett ellensúlyozni. Így pl. az *agdei* zsinat (506-ban)

elhatározza: „Parancsoljuk, hogy vasárnapokon a világi hívek is az *egész* szentmisén jelen legyenek s a nép ne merészkedjék a pap áldása előtt távozni; ha némelyek ezt megtennék, a püspök nyilvánosan rójja meg őket“. A *reimsi* zsinat pedig 625-ben elrendelte, hogy aki egy évben kétszer elhanyagolná a vasárnapi vagy ünnepi szentmisét, zárassék ki a templomból s tagadják meg tőle az egyházi temetést.

Szent István királyunk országos törvényt is hozott 1016-ban, hogy „azokat, kik a vasárnapi szentmisét elhanyagolják, büntetésből kopaszra nyírják“. Nagy megszégyenítés volt ez abban az időben.

A vasárnapi szentmise jelentősége.

Nem messze Róma városától kicsiny és egyszerű, de csinos kápolna áll az útmentében: „*Quo vadis*“-nak hívják. Megható szép történet, legenda fűződik ehhez a kis szentélyhez, melyet maga *szent Ambrus* is elbeszél.

Midőn ugyanis az édes Megváltó az utolsó vacsorán belefogott gyönyörű, szívhezszóló búcsúszózatába, *szent Péter* apostol megdöbbenve s aggódva kérdi: „Uram, hova mégy?“ „*Domine, quo vadis?*“ (*János* 13, 36.) Felelé pedig *Jézus*: „Ahova én megyek, nem követhetsz most engem, de utóbb követni fogsz“. E titokzatos szavakkal sejtette Urunk *Péterrel*, hogy őt az a kitüntetés

éri, hogy Mesterét nem ugyan most, hanem majd egykor a kereszt fájára követheti.

Úgy is történt. *Néró* császár idejében heves keresztényüldözés tört ki. Rómában szent *Péter* akkor már, mint az első pápa, huszonötödik éve ült a római püspöki széken. A hívek rimáncodva kérik őt, kímélje drága életét a zsenge Egyház érdekében. Hosszas unszólásra végre is *Péter* titkon elhagyja a várost. Hirtelen szemben találja magát a nehéz keresztet cipelő *Jézussal*, ki viszont Rómának tartott. „Uram, hova mégy?” („Domine, quo vadis?”) kérdi megint *Péter*. „Megyek Rómába, felelé az Úr, hogy ott magam újra keresztrefeszíttessem.” *Péternek* nyomban eszébe jutott az utolsó vacsorai jelenet, visszatért Rómába, ahol kevéssel utóbb Mesterét most már csakugyan követhette a keresztfára. A találkozás helyén, annak örök emlékére építették a „Quo vadis?” — „Hová mégy?” kápolnát.

Valahányszor csak a szentmisére jövünk, mi is találkozunk a mi édes Megváltónkkal. És ha szent *Péterrel* mi is lélekben megkérdezzük tőle: „Uram, hová mégy?” „Mi járatban vagy? Miért öltöd magadra a kenyér s bor leplét?” Hitünk által, Egyházunk tanítása által mi is k. b. azt a feleletet kapjuk tőle, amit szent *Péternek* adott: „Azért szállok föl ezen második kálváriára, az oltárra, hogy magamat újra, miként a keresztfán tettem, áldozatul bemutassam”.

Már ez magában véve minden egyes szentmisét végtelenül fontos, világgraszoló eseménnyé s mélt-

tóvá tesz arra, hogy minden hívőt legalább hetenkint egyszer, vasárnap maga köré gyűjtsön.

De nem csupán a hódoló tisztelet, mellyel az isteni látogatás s a kálvária áldozatjának megújítása iránt tartozunk, indította Egyházunkat arra, hogy mindnyájunkat a vasárnapi szentmisére kötelezzon, hanem egyben az Isten harmadik parancsa is, melynek isteni megbízatás folytán ő számunkra az értelmezője, magyarázója.

Mi ugyanis, mint teremtmények, Istenünknek nem csupán *belső* hódolattal és imádással, hanem, épen a harmadik parancs értelmében *külső isteni tisztelettel* is tartozunk. Kötelesek vagyunk őt külsőleg is dicsérni, neki a vett javakért hálát adni, őt engesztelni s lelki és testi szükségseinkben a segítséget tőle kérni s ezáltal őt minden jó forrásának elismerni.

E négyes emberi kötelesség alól magát senki emberfia fölmentve nem érezheti, azon magát túl nem teheti, ha lelkét megmenteni akarja.

Ámde ennek a szoros kötelességnek teljesítésére alkalmasabb eszközt és módot a vasárnapi szentmisénél el sem gondolhatunk. Hiszen az Úr Jézus épen azért újíttja meg a *mi kezeink* között a kereszthalált a szentmisében, hogy emberi mivoltunk eme négyes adóját: a *dicséretet*, *hálát*, *engesztelést* és *könyörgést* a lehető legtökéletesebb, isteni módon tudjuk leróni.

Dicsérő áldozat.

Hogy a Teremtő „mindentől, mit lehelni enged, méltó adót szent számolyára vár“ (Madách) és

pedig elsősorban a *dícséret adóját*, ezt a józan ész és hit egyaránt hirdeti. Ámde, mi emberek részint teremtményi fogyatékoságunknál fogva, részint pedig hűnös voltunk miatt, sohasem tudnók méltóképp dícsérni azt, akit végtelen dícséret illet meg. Leszáll tehát kezeink közé az Istenfia. Végtelen megalázkodásával ott az oltáron elismeri s fönnen hangoztatja, mily nagy, kifejezetten nagy az a Felség, aki előtt még ő is, isteni személy léte ember természetében szinte megsemmisül. *Jézus Krisztus* ezen önfeláldozásából Istenre valósággal *végtelen dícséret* háramlik. Minthogy pedig a szentmiseáldozat a mi nevünkben, a mi kezeink által megy végbe, abba a szerencsés helyzetbe jutunk, hogy gyarló, véges emberi létünkre *végtelen* dícséretet tudunk Urunknak, Teremtőnknek bemutatni.

Gyönyörű alpesi vidéken keresztre írva találtam a következő mélyértelmű jeligét: „E fészület jobban hirdeti Isten nagyságát, dicsőségét, mint a nagy természet, mely e pompás tájon mintha csak állandóan ünnepelne“. Valóban ugyanezt mondhatjuk el minden egyes szentmiséről is.

Hálaáldozat.

Hasonlóképen vagyunk második adósságunkkal is: a *hálaadással*. Nincsenki közöttünk, emberek között, ki méltó hálát tudna adni Istennek azért a megszámlálhatatlan jótéteményért, amelyekben mindnyájunkat részesített s szüntelen részesít. A természet rendjében adta nekünk a létet, életet

s az ezzel járó számtalan ajándékot. A kegyelmi rendben adja nekünk *Jézus Krisztust*, az igaz hitet, az Egyházat, a szentségeket, a megszentelő s segítő malasztot stb. És mindez csak záloga annak, amit adni akar s ez önmaga s ezzel egyben a mennyország örök boldogsága. Valóban mintha csak azért volnának teremtve, hogy legyen *kire* árasztani *Istennek* jótéteményeit. Meg kell döbbernünk, ha meggondoljuk, hogyan fogjuk leróni Istenünknek a hála adóját ennyi jóért. Nem kell félnünk! Kezünkben a szentmise. Ez nemcsak dicsérő, hanem hálaáldozat is. Ha a szentmisén résztveszünk, maga a Megváltó túlbőven megfizet a hála dolgában is Istenünknek.

Engesztelőáldozat.

A régi Bécs városában a törvényszéki palota tornyában kicsiny harang volt, mely csak akkor kondult meg, mikor valakit a vesztőhelyre vittek. A harangon ez volt a felírás: „nem kondulok meg szerencsés ember felett“, a régi jó bécsiek csak „a szegény bűnösök harangjának“ hívták. A lélekharangot is bátran nevezhetjük a szegény bűnösök harangjának, mert hiszen valamennyiünk kimúlása a bűnnek büntetése, valóságos kivégeztetés. Hogy azonban a lélekharang szerencsés vagy szerencsétlen felett kondul-e meg, ez függ a mi lefolyt életünktől s hogy mily lelkiállapotban lépjük át az örökkévalóság küszöbét. A szentmise harangját is méltán mondhatjuk „a szegény bűnösök harangjának“. Szin-

tén a bűnösöknek szólal meg, de nem halálra, hanem életre hívja őket, meghívja a kegyelemre, bocsánatra, engesztelődésre.

Az Úr Jézus minden szentmisében ismétli a pap ajkai által: *„Ez az én vérem, mely érettetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára“*. Alig hullott Jézus engesztelő vére a keresztfán, a jobb lator megtért s a nép mellétverve távozott a véres szentmiséről. Ugyanez az erő ma is buzog a szentmise kelyhében. Képes volna nem egy, hanem ezer világot is kiengesztelni. A szentmise szerzi meg a benne résztvevőknek a bűnbánat kegyelmét s vezeti őket el a gyóntatószékhez. A szentmise szorgalmas látogatói ritkán halnak meg a végső szentségek nélkül.

Kérőáldozat.

Amint a felkelő nap fényével, melegével feltárja a virágok kelyhét és jön a dolgozó méh, a színes pillangó s szorgosan gyűjti belőle, amire természete szerint szüksége van, úgy nyílik ki számunkra reggelenkint az isteni Szív a szentmisében s kínálja mérhetetlen kincseit.

Ha valaha érvényes az Úr ígérete: *„Mindaz, amit imádságban hittel kértek, megnyeritek“* (Máté 21. 22.). bizonyára akkor fogjuk annak hatását tapasztalni, ha a szentmisében, főleg a szentmise által imádkozunk. Hiszen a szentmisében maga Jézus veszi át tőlünk a szót s folyamodványunkat szent vérével megpecsételve terjeszti az isteni Felség elé.

Kérhetünk tehát a szentmisében bármily sokat

s nagyot, sohasem fogjuk a szentmise kiesdő erejét kimeríteni. Kezünkben van a szentmise által Krisztus s mi így mindig többet, végtelen-szer többet tudunk Isten jóvoltából neki visszaadni, mint amit tőle kérünk.

Tengeri vihar idején *Albukerk* ártatlan gyermekét emelt a magasba s annak kedvéért kért szabadulást a halálveszélyből. Mi nemcsak *ártatlan*, hanem *isteni* gyermeket nyujthatunk az Ég felé, ha az élet viharai hajótöréssel fenyegetnek. Hiszen lelki s testi bajunk, szükségletünk van elég, aknázzuk ki tehát a szentmise kincseit!

„A szentmisén végzett imának ereje leírhatatlan“, mondja szépen *Szalézi Szent Ferenc*. Sőt a szent angyalok is, mint azt *Aranyszájú Szent János* állítja, várják a szentmisét, hogy nyomatékosabban és hathatósabban járhassanak közbe érettünk.

Hivatalos istentisztelet.

Jóllehet a hálaadásra s dicséretre mindennap van bőséges okunk, az engesztelésre s könyörgésre pedig mindennap rászorulunk s azért jobbat, üdvösebbet a világon nem tehetünk, mintha — a lehetőség szerint — naponként járunk a szentmisére, ámde Egyházunk nagybölcsen a vasárnapi szentmisét jelölte meg, amellyel négyféle emberi kötelességünknek hivatalosan is eleget kell tennünk.

Tette pedig ezt a következő fontos okokból:

a) A vasárnap egyik legfőbb célja az istentisztelet. Ámde felségesebb s üdvösebb módját az

istentiszteletnek a szentmisénél el sem gondolhatjuk.

b) Nemcsak az egyes ember, hanem a társadalom, mint ilyen is, köteles az istentiszteletre. A vasárnapi szentmise a *keresztény társadalomnak* közös, hivatalos hódolata Isten előtt.

c) Az Egyház nagyon jól ismeri az emberi természetet; tudja, hogy mennyire emeli, lelkesíti, szinte magával ragadja azt sokak példája. Azért gyűjti össze híveit *meghatározott napon* s pedig nyilvános szent helyen, hogy egymás hitén s buzgalmán épüljenek s így az isteni szeretetben megszilárduljanak.

„Miért kívánczol te annyira a templomba, mikor otthon is imádkozhatsz?” kérde a dél-amerikai Surinam tartomány kormányzója a keresztény szerencsenőt. Ez a lobogó-ropogó tűzrakásra mutatott. „Nemde, — uram szólt — ha széthánynám a zsarátnokot, csakhamar kialudnék a tűz. Míg együtt van a parázs, zsarátnok, egyik a másikat izzásba hozza. Így vannak a keresztény lelkek is.” És nagyon igaza volt.

Nem megy tehát egyre, mint némelyek hiszik, hogy *mely napon* megyünk szentmisére s *hol* hallgatjuk azt meg. Az Egyház mindakettőt bölcs és pedig súlyos bűn alatt kötelező törvénnyel szabályozta.

1. A szentmisét *vasárnapon*, illetőleg *parancsolt ünnepen* vagyunk kötelesek hallgatni.

2. „Az Egyház ünnepi törvényének csak akkor teszünk eleget, ha a szentmisében a szabadég

alatt (tábori mise), nyilvános vagy félig nyilvános templomban, kápolnában avagy temetői kápolnában veszünk részt; de nem teszünk eleget a teljesen magánjellegű kápolnában hallgatott szentmisével, ha csak a Szentszék azt különös kiváltságképen meg nem engedte.“ (1249. kanon.)

Félig nyilvánosak azok a szent helyek, amelyek ugyan bárkinek nincsenek nyitva, de mégis nem magánegyén vagy család, hanem valamely társulás, gyülekezet számára vannak engedélyezve; ilyenek: a zárdai, intézeti, katonai, kórházi vagy börtönkápolnák. A bíborosok és püspökök magánkápolnáiban is érvényesen teljesíthetjük misehallgatási kötelemünket.

Jegyzet: Az egyházi törvénynek megfelelünk, akár énekes, akár csendes misét hallgatunk. Az sem változtat a dolgon, hogy mely *katholikus* szertartással mutatják be a szentséges áldozatot. Nincs tehát megtiltva, hogy a római s görög szertartású *katholikusok* egymás templomába jár hassanak szentmisére, számos fontos ok azonban azt ajánlja, hogy kiki *lehetőség szerint* saját szertartásának templomát látogassa.

Hogyan hallgassuk a szentmisét.

Egészen.

Egyházunk elsősorban azt akarja, hogy a vasárnapi szentmisét *egészen*, vagyis elejétől végig hallgassuk meg.

Mindazonáltal tudnunk kell, hogy a szentmise *nek* vannak lényeges s kevésbé fontos részei

s így nem minden elkésés vagy csonkítás halálos bűn s hozza magával a kötelességet, hogy lehetőleg más szentmisehallgatással pótoljuk mulasztásunkat.

Amint a nagyszerű úrnapi körmenet minden díszével, pompájával, virágával, tömjénillatával, csengetyűszavával, harangzúgásával, fehérruhás leánykáival, fáklyás férfiakkal, aranytól ragyogó papságával stb., szóval elejétől végig csupán csak foglalat, a szíve ott van: a mennyezet alatt körülhordozott isteni Felség, épígy a még oly ünnepélyes szentmise is minden részével s szertartásával egyetlen középpont körül csoportosul, t. i. az átváltozás (Úrfelmutatás) köré. III. Ince pápa méltán nevezi azt a szentmise szívének. Mert csakugyan, nélküle a szentmise nem volna már áldozat, hanem csupán üres és holt szertartássá válnék.

Midőn az átváltozás felséges pillanata elközelget, elnémul az ének, az orgona. És midőn a kis csengetyű szava megszólal s fönn a toronyban a harang megkondul, mindenki térdre hull, keblét veri s megilletődve, epedő pillantással fordul az oltár felé.¹ Mi történt e magasztos pillanatban? Nagy, valóban nagy, világraszóló esemény újult meg. A földre szállott isteni Főpap, mint egykor

¹ X. Pius pápa 1907 május 18-án hétévi s hét Quadragenai búcsút engedélyezett mindazoknak, kik Úrfelmutatáskor Krisztus Urunk szent testét s véréát szemmel kísérve eleven hittel elmondják szent Tamás apostol szavait: „En Uram, én Istenem!”

a Golgotán tette, áldozatul adta tulajdon isteni testét s vérét, ugyanazt a testet s vért, melyet egykor Názáretben a szűzi kebelben magára vett s amelyet később a kereszt oltárán a mennyei Atvának áldozati ajándéku az egész világ üdvéért bemutatott. És jöllehet az egész, eleven Krisztus van jelen mind a két szín alatt külön-külön, ámde a kettős szín megkapóan visszatük-rözi a szent test s vér különválását, mely a kereszt-fán Urunk halálát idézte elő. A szentmise mélységes titkába emberi elme ugyan soha teljesen be nem hatolhat, annyit azonban biztosan tudunk, hogy az valóságos áldozat, mely megnyitja minden kegyelem s üdv forrását az egész világ, de főkép azoknak az élőknek vagy holtaknak javára, akikért a szentmisét bemutatják vagy azon résztvesznek s mindez úgyszólván az átváltozás gyümölcse.

Így tehát elmondhatjuk, hogy voltaképen az átváltozás maga a szentmise s aki azon jelen van, részes a szentmise túláradó kegyelemkin-cseiben. Mindazonáltal, aki csupán az átváltozásra érne oda és utána eltávoznék, nem tenne eleget az Egyház parancsának, mely az átváltozást előkészítő s kísérő részeket is előírja.

Így súlyosan vétkezik, aki a kevésbé fontos részeknek körülbelül *egyharmadrészét* elmulasztja

Nevezetesen halálos bünt követ el, aki csak a felajánlás után érkezik a szentmisére, valamint az is, aki az evangélium után jön s hozzá még a pap áldozása után mindjárt távozik. Súlyos mulasz-

tást követ el, aki a Prefációtól az átváltozásig vagy pedig az átváltozástól Pater Nosterig a templomból kimegy vagy aki az átváltozás és áldozás alatt távol van, ha közben jelen volt is.

Mindezekből megítélhetjük, hogy mily fokú mulasztás viszont csak bocsánatos bűn.

Ha a szentmiséről saját hibánkon kívül késünk el, bűnünk ugyan nincs, de fennmarad a kötelességünk, hogy legalább is az elmulasztott részt más miséből pótoljuk. Ez a pótlás azonban úgy nem történhetik, hogy egy s ugyanazon időben a templomban bemutatott szentmisék különböző részeit egyszerre hallgatjuk.

Viszont igen sokan vannak, kik súlyosan vétkeznek azáltal, hogy magukat a nagyobb késés veszélyének csupa könnyelműségből teszik ki, feltéve, hogy nincs szándékuk vagy módjuk esetleges mulasztásukat más szentmisével kipótolni.

Amiért is a szokásosan késedelmezők a halálos büntől ritkán menthetők, még akkor sem, ha véletlenségből a felajánlásra odaértek. Az ilyenek lelkiismeretének felébresztésére írták ki egyik plébániatemplom ajtajára: „Már megint későn jöttél?” (Brassó.)

Figyelmesen.

A szentmise *érvényes* meghallgatásához bizonyos fokú figyelem szükséges. E tekintetben a legkevesebb, amit tehetünk, hogy a miséző pappal néminemű lelki összeköttetésben maradunk; látjuk, halljuk, a csengetyűszóból vagy pedig a többi hívek mozdulataiból észrevesszük a szent-

mise legfontosabb részeit, viszont olyasmivel nem foglalkozunk, ami a figyelmet teljesen kizárja.

Így megfér a szentmisehallgatással, ha alatta elmélkedünk, keresztutat végziünk, gyónunk. Ellenben kizárja az okvetlen szükséges figyelmet s így az *értvényes* misehallgatást a mély alvás, regényolvasás, beszélgetésbe merülés stb.

A szükséges figyelem tehát megköveteli egyben a *jelenléte*t. Jelen van a szentmisén, aki láthatja, hallhatja vagy jelekből észreveheti, ami az oltárnál végbemegy. Így még jelenlevőnek számíthatjuk azt is, aki a szentmise alatt a sekrestyében vagy mellékkápolnában van, jóllehet annak ajtaja be van téve vagy aki a templom ajtaja körül tartózkodik (de 30 lépésnél nem messzebb), feltéve, hogy a szentmise folyását még valamiképp figyelemmel kísérheti. Sőt egy és ugyanazon szentmisén résztvehet bármily sokaság s így bármily távolságban állók is, ha együtt maradnak s így egy közönséget alkotnak. A templom körüli ácsorgás azonban, főképp a hívek tömegétől elváltan, szentmisehallgatásnak bizonynyal nem számítható.

Illedelemesen.

A szentmisét illedelemesen kell hallgatnunk, ami akkor történik, ha külső magunkviselte által is alatta tiszteletet és mély imádást tanúsítunk.

Azok a szavak, amelyeket Isten az égő csipkebokorból *Mózeshez* intézett, valamennyiünknek szólnak, valahányszor a szentmisére a templomba

lépünk: „*a hely, melyen állasz, szent föld!*“ (Mózes II. 3, 5.) Es mi is mindannyiszor megdöbbenve kiálthatunk *fel Jákobbal*, aki az égig érő létrát s a rajta fel-alá járó angyalokat látta ál-mában: „*Mily rettenetes ez a hely, nem egyéb ez, mint az Isten háza és a menny kapuja.*“ (Mózes I. 28, 17.) Ó ha ezt gyakran megszívlelnők, nem egykönnyen érne bennünket az Üdvözítő keserű szemrehányása: „*Az én házam imádság házának hivatik, ti pedig azt a lutrok barlang-jává tettétek.*“ (Máté 21, 13.) Ott, ahol a szent-miséét mutatják be, de legfőképp a szentmise alatt, nincs helye a nevetgélésnek, tekintgetésnek, tereferének. Kövessük ebben is keresztény őseink példáját, kik, mint *Aranyszájú Szent János* beszéli, oly mélységes csendben voltak jelen a szent helyen, mintha ott egyetlen lélek sem lett volna. A tisztelethez tartozik, hogyha nem is az egész szentmise alatt (a két evangéliumot leszámítva), ami a legmegfelelőbb volna, de legalább az átváltozástól az áldozásig térdeljünk.

Főképp a nőknél a szent illedelem azt is megkívánja, hogy szentmisére jövet kerüljék a kevély s kihívó fényűzést. A templomba nem azért járunk, hogy ruhánkat mutogassuk. *Aranyszájú Szent János*, midőn felcicomázott nőt látott a szentmisére jönni, így szólította meg: „Te divatbáb! Ily ruha illik a bűnösre, aki a templomba jön vétkeiért Istentől bocsánatot kérni? Talán bizony táncolni jöttél vagy magad mutogatni?“ *Szent Ambrus* pedig így nyilatkozott az effajta

alakokról: „Minél inkább föl vannak cicomázva s minél nagyobb feltűnést keltenek, annál megvetettebbek és gyűlöltebbek Isten előtt“.

Ájtatosan.

Jóllehet keresztény kötelességünknek eleget teszünk, ha a szentmisén egyszerűen, tisztességesen jelen vagyunk s azt azzal a figyelemmel kísérvük, melyről már előbb szóltunk, de igyekeznünk kell mégis a szentmisét az áhitat ama szellemével hallgatni, amely ily felséges cselekménynek megfelel. Minél nagyobb lesz ugyanis az áhitatunk, annál bővebben fogunk a szentséges áldozat kegyelmeiben részesülni, annál több vigaszt és erőt fog az lelkünkbe árasztani.

Evéghől legajánlatosabb, ha a miséző pappal, ki amúgy is minket képvisel ott az oltárnál s a mi nevünkben mutatja be a szent áldozatot, lélekben lehetőleg mind szorosabban egyesülünk. Igen hasznosak e célra azok az imakönyvek, melyek a szentmise szövegét, esetleg a latin szöveg-gel párhuzamosan, hűen leközlik.¹

Igen üdvösen cselekszik az is, aki a szentmise alatt s azzal kapcsolatosan az Úr Jézus szenvedéséről elmélkedik; hiszen a szentmise Üdvöztönk keresztáldozatának megújítása s szent Pál igéi szerint „az Úr halálát hirdetjük“, valahányszor azt bemutatjuk.

¹ „Officium Divinum“ vagy Cséfalvay S. J.: „A szentmise“. Mindkettő a Szent István-Társulat kiadásában.

De jól cselekszik az is, aki a szentmise alatt rózsafüzérét, zsolozsmáját vagy egyéb szóbeli imát végez.

Egész különösen emeli az áhitatot a szentmise alatt az *egyházias szellemű ének*.

Nagyon illik az ének a szentmiséhez. Hiszen aki meggondolja, mi megy ott az oltárnál végbe, az isteni szeretet túláradása annyira meghatja annak szívét, hogy megindulását alig is tudná egyszerű szavakban kifejezni. Erre legalkalmasabb az ének. Azért Egyházunk szent szertartásait ősidőktől fogva énekkel kíséri. Már szent Ágoston megtérésében nagy szerepe van az egyházi éneknek. Így ír erről „Vallomásaiban”, melyekben ifjúkori tévelygését szenthez méltó alázattal az egész világnak meggyónja: „Mennyi könnyet hullattam, ó Isten, a te himnuszaid és énekeid hallatára! Mint balzsam csepegtek fülembe s velük a te igazságaidat öntötted lelkembe, úgy hogy az ájtatosság tüze bennem fellobogott“. A szentatyák nem győzik magasztalni az egyházi ének üdvös hatásait. Azt állítják, hogy az egyházi ének Isten haragját lecsendesíti, a szent angyalokat körünkbe vonja, a gonosz lelkeket elűzi. Sőt magát a Szentlelket hívja le szívünkbe. Az egyházi ének a léleknek szárnyakat ad, hogy könnyebben tudjon a föld rögétől megválni s vágyaival, reményeivel az égbe szállni.

Szent Gertrud egyik látomásában szemléli, hogy az egyházi ének Jézus drága Szívét is, mint a lándzsa, áttaljárja; s az ily módon fakasztott.

alácsorgó vér a buzgó ének által kinyert kegyelmeket jelképezte.

Ámde az ének legyen *egyházias*, nem pedig a színházból kölcsönzött. Az ilyen ének s zene inkább szétszórja és kiüresíti a lelket, semhogy azt áhitatra hangolná.

Nagyon ellenkezik az egyházas szellemmel s a lelki műveltséggel a kiabálása hang fitogtatása is.

„Az éneklésnél — mondja már *Szent Ambrus* — az első szabály a szerénység, ez mérsékelje a hangot, nehogy a fület sértse.“ „Annál jobban fogsz tetszeni az Istennek — mondja *Szent Bonaventura* — minél egyszerűbben énekelsz.“

Mentőök.

Bármily fontos és üdvös is reánk nézve a vásárnapi szentmise, mindazonáltal Egyházunk bölcs és jóságos szándéka szerint csak akkor kötelez bennünket, ha azon résztvennünk *lehetőséggel* s a megjelenésben minket jelentékeny ok nem akadályoz. Nevezetesen felment a szentmishallgatás kötelezettsége alól a

lehetetlenség.

Ily eset forog fenn, ha betegek vagy üdülők vagyunk, úgy hogy a szentmishallgatás folytán egészségünk komoly kárától félhetünk. Hasonlóképen „lehetetlennek“ mondhatjuk a szentmishallgatást, ha a templom túl messze van. Ötnegyed-órányi út általában mentőöknek számít. Tekintetbe kell azonban vennünk azt is, hogy milyen az út, időjárás s a vidék szokása. Vannak ugyanis

vidékek, ahol egy és egynegyedórai távolság miatt egyetlen egészséges s erős ember sem érzi magát mentve a misehallgatási kötelessége alól.

Hogy pedig kötelességünknek megfelelően, nem szabad fontos ok nélkül vasárnap reggel vagy szombaton este oly helyre távoznunk, ahol misére nem mehetünk. Nem tilos azonban, akár kirándulás céljából is, már előbb útrakel-nünk, jóllehet előreláthatólag a távolság miatt a vasárnapi misére nem mehetünk. Vannak ezeken kívül esetek, melyeket egytől-egyig felsorolni ba-jos volna, amelyekben akár minket, akár pedig felebarátunkat fenyegető lelki, becsületbeli vagy anyagi kár vagy veszedelem a misehallgatást emberileg szólva lehetetlenné teszi. Pl. a feleség, a gyermek magát tűrhetetlen zaklatásnak tenné ki, a munkás, a cseléd kenyerét vesztené stb. Ki-ki ily körülmények között hallgassa meg józan esze, lelkiismerete szavát, s ha csak teheti, lelkiatyja tanácsát.

Hívatása, foglalkozása

felmenti a betegápolót, az anyát, dajkát, ki a gyermeket másra nem hagyhatja; a biztonságra ügyelő őrt, csőszet, katonát stb.

Általánosan bevett szokás

némely vidéken mentheti *bizonyos időre* a család öröme várakozó anyát, az özvegyet közvetlen hitvestársa halála után. a menyasszonyt, kit az istentisztelet alatt hirdetnek. A feltűnés kerü-

lése a mentőök az ilyeneknek. Ha ezt valami módon, pl. korai misehallgatás által elkerülhetik, akkor szentmisére menni kötelesek.

Kifogások.

Különböztessük meg a komoly mentőököket a hiú kifogásoktól, amelyekkel alig igazolhatjuk majd magunkat Isten ítélőszéke előtt.

Ily kifogás például a csekély gyengélkedés vagy túlzott aggodalom egészségünk miatt. Bezeg, ha valami haszon vagy akár ritka látványosság kínálkoznék, bajos volna bennünket otthon tartani oly csekélyes okból, amely miatt a misemulasztásra máris feljogosítva érezzük magunkat.

Manzoni, a hírneves olasz író, „A jegyesek” című kitűnő regény halhatatlan szerzője, késő aggságáig szorgalmasan járt a vasárnapi szentmisére. Mikor mégis egyik hideg, szeles napon övéi unszolására vasárnapon otthonmaradt, utóbb ezt nagyon sajnálta. „Ha ma, vasárnap volna az utolsó határidő, hogy 100 ezer lirát személyesen felvegyek, biztosan nem tartottatok volna engem itthon”, mondá szemrehányólag környezetének. És mikor ezek azt felelték, hogy egy szentmisét nem lehet 100 ezer lirával össze mérni. „No igen — válaszolt a költő, — mert a szentmise többet ér minden földi kincsnél.” († Milanóban, 1873-ban, 89 éves korában.)

Mások ismét idejüket sajnálják s kapzsi lélekkel azt számítják, hogy mennyit vesztenek, mu-

lasztanak azzal a félórával, amelyet szentmisehallgatásra fordítanak. Ha az ilyeneknek élő hitük volna és megfontolnák, hogy mennyi áldás és segítség árad minden szentmiséből, nemcsak vasárnap, hanem mindennap szakítának időt a szentmisére.

Tilly, a harmincéves háború kitűnő vezére, mindennap, még a táborban is meghallgatta a szentmisét. 1623-ban történt, hogy a nagy keresztény katona térdreborulva, mély áhítatba merülve hallgatja a szentmisét, melyet gyóntatóatyja, Pierson atya a harctéren, egy csűrben mutatott be *Istennek*. Hirtelen berohan *Lindelo báró* és jelenti a vezérnek, hogy Keresztély braunschweigi herceg közeleg s meg akarja támadni a császári seregeket. *Tilly* nyugodtan csak annyit felelt: „Kedves báró, látod, mily fontos ügy tart vissza. Siess azért a táborba s állítsd rendbe a katonaságot. A szentmise végeztével majd én is utánad jövök!” A báró gyorsan visszalovagolt a táborba s csodálkozva látja, hogy *Tilly* érthetetlen módon már őt megelőzte s végigvágatva a katonák sorai között, azokat a támadásra lelkesíti. Rövid idő múlva az ellenséges lovasság meg volt verve, a gyalogság szinte megsemmisítve, a maradék pedig fogságba esett.

A szentmise ezalatt csendben folyt. *Tilly* bevárta végét. Ezután lovára kapott, felhajtott egy pohár bort s a harctérre sietett. A csatának már majdnem vége van. Ámul a fényes győzelmen, melyért a vezérkar neki szerencsét kíván, az

ő hadvezéri tehetségének s bátorságának tudva be azt. Bizonyára a szent őrzőangyal helyettesítette a buzgó hadvezért, s a katolikus sereg diadala a szentmise gyümölcse volt.

Ha azzal *mentegeted* magad, hogy nincs *ünneplő ruhád*, azt felelem, hogy az nincs is sehol előírva. És hidd meg, hogy az áhítat könnyei az ócska kendőn vagy elnyútt zubbonyon sokkal ragyogóbbak Isten szemében akármily fényes díszruha gyémántjánál, drága gyöngyénél.

Azoknak pedig, kik a *szentmisét és prédikációt túl hosszúnak* és unalmasnak találják, a szentéletű *De la Motte amiensi* püspökkel azt válaszolom: „Nem a mise hosszú, hanem a ti áhítatotok rövid“.

Szülők, gazdák, elöljárók.

Amíg egyrészt a harmadik parancs a szülőkre, gazdákra és elöljárókra különös kötelezettséget ró, hogy t. i. annak pontos betöltését gyermekeik s alattvalóik részéről szorgalmazzák, másrészt különös áldás- és segélyforrás reájuk, hogy felelősségteljes hivatásuknak könnyebben megfelelhessenek.

Nincs ugyanis hatalmasabb nevelőeszköz egész népekre és egyesekre a vasárnap megszentelésénél. Az embert szent fegyelemben tartja, megőrzi Isten félelmében, megerősíti a jó úton.

Viszont a vasárnapszegés meredek lejtő a romlás felé. Minden egyéb parancs megszegésére visz s főképp abba a veszedelembé sodor, hogy az

embert a templomkerülők s mise alatt korcsmázók társaságába keveri, pedig ez a legrosszabb a világon. Azért az okos szülő paranccsal, ellenőrzéssel de főkép jópéldával hasson oda, hogy gyermekei a vasárnapi szentmisén és prédikáción jelen legyenek. Az apa s anya nagyon keservesen meg fogja siratni, ha ebben elnéző s lelkiismeretlen.

Egyik kovácsmester látja, hogy serdülő fia vasárnap misére készül. Vissza akarja tartani. „De apám — szól a fiú — ez az Isten harmadik parancsa!” „Ugyan hadd, — viszonzá az apa, — ez a parancs csak az iskolásgyerekeknek szól!” „Apám! és a negyedik parancs is csak az iskolásgyerekeknek szól, nekem már nem szól?” ... veté oda a fiú.

Az apa pedig elgondolkodott s jónak látta, hogy a szentmisére ezentúl maga is szépen eljárjon.

A gazdák, előljárók, uraságok főkép manapság sokszor panaszkodnak cselédjeik s alattvalóik gyarlósága, hanyagsága, hűtelensége, megbízhatatlansága miatt. De kérdem, nem ők tanítják s szoktatják-e őket a lelkiismeretlenségre azáltal, hogy őket a harmadik parancs teljesítésében akadályozzák?! „Ugyan miért tartsam meg a negyedik vagy a hetedik parancsot (ne lopj!) — gondolja magában az a szegény cseléd, — ha a harmadik az urak szerint már érvényét veszítette?”

1903 őszén történt, hogy *Fullerton Georgina* grófkisasszony, a híres írónő, egyik angol miniszter nővére, észreveszi, hogy egy szegény asszony vasárnap reggel London utcáját söpri.

„Nénikém, volt-e már misén? — szólítja meg barátságosan a munkásnőt. „Ó kisasszonykám — felelt amaz szomorúan — nekem az lehetetlen, mert akkor kenyeremet veszteném!“ „Akkor csak adja ide azt a seprűt, — mondja a nemeslelkű grófnő, — majd én helyettesítem, míg maga vallásos kötelességét teljesíti.“ — Úgy is történt. És a közismert s általánosan tisztelt úrhölgy az ámuló tömeg szemeláttára nagy szorgalommal látott a munkához.

És eme hőstettével nagyon közreműködött, hogy hazájában lelkiismeretesen megtartják a vasárnapot. Gazdák, mesterek! engedjétek meg, hadd tegye le vasárnap a cseléd, inas azt a seprűt, szerszámot, gazdasági eszközt s menjen békében a templomba, a szentmisére! Ha maguktól nem mennének, ti küldjétek őket. Nemcsak ők, hanem ti magatok is előbb-utóbb nagy hasznát látjátok.

Prédikációhallgatás.

Külön törvényt Egyházunk a prédikációhallgatásról nem hozott, mert az teljesen felesleges is lett volna a régi időkben. Hiszen hajdanta a prédikáció mindig a szentmise alatt, az evangélium felolvasása után volt s így a szentmisével teljesen összeforrott. De ki kételkednék abban, hogy azért manapság is, midőn Egyházunk főképp a hitben járatos híveit a prédikáció hallgatására bűn terhe alatt nem is kötelezi, az Isten ígéje lelkünknek époly szükséges, mint volt valaha.

Ha az isteni szántóvető nem műveli lelkünk földét s nem veti be azt igéjével, bezzeg nem fog abban tiszta búza teremni, hanem inkább csak konkoly, melyre a pokol örök tüze vár.

A tapasztalás is bizonyítja, hogy a prédikációra nem járó emberek, még ha tanulták is a hittant az iskolában, a lelki dolgokban csakhamar tudatlanok, hidegek lesznek s a vallási gyakorlatokkal csakhamar szakítanak. Azért ne mentsd ki magadat műveltséggeddel! Még ha úgy volna is, ámde nemcsak eszed, hanem szíved is van s az is reászorul a melegre, táplálékra.

Ketteler mainzi püspök († 1877.) ugyancsak jól ismerte hitét s mégis nagy szorgalommal s figyelemmel hallgatta a prédikációkat, melyeket egyházmegyei papsága a városi s falusi szószékekről tartott; sőt bevallotta, hogy még sohasem hallgatott prédikációt, melyből valami újat ne tanult volna.

Vagy talán a szentbeszéd egyszerűsége nem elégít ki; valami híres szónokot szívesen meghallgatnál? Ez onnan van, mert nem egészen tiszta a szándékod. Te nem annyira épülni s javulni, mint inkább élvezni s gyönyörködni akarsz.

Lacordér, a világ egyik leghíresebb szónoka oda állott *Vianney* Szent János arsi plébánosnak († 1859.) szószéke alá s meghallgatta annak egyszerű hitelemzését. És nagyon épült és sok hasznot merített belőle. A legegyszerűbb prédikáció is Isten igéjét s az örök igazságot közli velünk. „amelyek megmentik lelkünket“.

Azt se mondd, hogy te úgyis mindjárt mindent elfelejtesz! Lám, aki szennyos kosárral vizet mereget, látszólag haszontalan munkát végzett. De mégsem egészen! A kosara tiszta lett. Így van a te eszeddel s szíveddel is! Nem megy át azon Isten szent igéje, anélkül, hogy valamit ne tisztogasson s javítson rajta.

Lelkiolvasás.

De ha a prédikációhallgatástól valami észszerű ok mégis visszatart, azt legalább el ne mulasztod, hogy vasárnap valamely jámbor könyvből lelkiolvasást végezz.

Ha a jó Isten nem hullat a magasból langyos, áldásos esőt — ilyen a prédikáció — akkor kútból merített vízzel öntözzük kertünket, vagyis olvassunk valami épületeset. Nagyon ajánlatos e célra pl. Goffin Lénárd „Oktató és épületes könyve“, Kempis Tamás „Krisztuskövetése“, Szalézi szent Ferenc „Filoteája“, „A szentek élete“ stb.

Mérhetetlen sok jót eszközöl a lelkiolvasás: számtalan lélek köszöni neki, hogy megtért az üdvösségre s életszentségre eljutott.

Szent Kolumbinusz († 1367.) szienai polgármester korában egyik napon délben a hivatalból hazajövén, nem találta az ebédet készen. Jámbor felesége a leves helyett a „Szentek életét“ tette eléje. *Kolumbinusz* bosszúsan dobta le a földre.

De aztán mégis lecsillapodva, felemelte azt s unalomból felnyitotta. Egyiptomi szent Mária, a híres bűnbánó életére akadt benne. Elolvasta,

megtért s szentté lett. Ő alapította a jezsuitáknak ma már nem létező rendjét, melynek tagjai különös áhítatgyakorlatnak választották az Úr Jézus nevének gyakori kimondását.

Délutáni ájtatosság. (Letenye.)

Minthogy a vasárnap az imádság napja, azért Egyházunk híveit vasárnap *délután* is a templomba szokta gyűjteni, hogy velük imádkozzék. És a hívek megértik anyjuk hívó szavát és szorgalommal járnak délutáni ájtatosságra. Akárhány szegény cseléd, ki a szentmisére el nem juthatott, legalább a délutáni istentisztelettel érzi magát némiképen kárpótolva. Különösen népszerűek délután szűz Mária letenyéje, a Jézus Szíve- s a keresztúti ájtatosság. Igen sok helyen, főképp városokban, a prédikációt is ilyenkor tartják.

E tekintetben tudnunk kell a következőket:

a) A délutáni ájtatosság bármily üdvös és hasznos, de a *szentmisét nem pótolhatja.*

b) A délutáni istentiszteletre Egyházunk *bűn terhe alatt nem kötelez.*

c) Mindazonáltal nagy kár volna azt elhanyagolni vagy eltűnni, hogy az a divatból kimenjen.

Az az áldás, melvet ily alkalmakkor a legméltóságosabb Oltáriszentséggel kapni szoktunk, nem üres ceremónia. Isten ugyanis bőkezűen megáldja azokat, kik iránta bőkezűek és az ő dicsőségére többet is tesznek, mint amire szorosan kötelezve vannak.

Amilyen a vasárnapod, olyan lesz halálod napja.

Az ősi tapasztalás szállóigévé avatta, „amilyen az élet, olyan a halál“. De nem kevesebb igazsággal azt is elmondhatjuk: „Amilyen a vasárnapod, olyan lesz halálod napja!“ Mert van-e valami, ami az embert keresztény mivoltában jobban megerősíti, avagy abból hamarosabban s gyökeresebben kivetkőzteti, mint a vasárnap megülése vagy pedig annak megszenteltségtelenítése? A halál pedig mindig az élet visszhangja.

Aki vasárnap is csak keresete után lát s a templomot elhanyagolja, hamarosan elveszti minden érzékét a lelki, az örökkévaló dolgok iránt.

A haszon lesz az istene, az élvezet az egyetlen boldogsága és hogy az ehhez szükséges pénzhez jusson, rendesen nem válogatja meg az eszközöket.

Ehhez járul még, hogy a templomkerülés s az ezzel kapcsolatos rossz társaság Isten, Egyház, papság, szentségek iránt teljesen idegenné, sőt ellenségesse teszik az embert.

Elérkezik aztán a halál. Töredező szemei előtt mind sötétebb lesz és ezen sötétségbe nem világít be a hit fénye. Mindig csendesebb lesz körötte: érzi a borzasztó halotti magányt. Minden elhagyja és nincs, akihez forduljon, mert elszokott attól, hogy Istennel, szenteivel, angyalaival társalogjon.

Amint a lámpa, ha olaja kifogy, elalszik, amint

a gép egyszer csak megáll, amint az állat végtére elpusztul, épígy hit nélkül, reménynélkül, szeretet nélkül, Isten nélkül hal meg az ilyen szerencsétlen ember. Époly istentelen a halála, mint amilyen a vasárnapja volt. A lélekharang megkondult feletted, jelzi, hogy földi életed végére ért, de a mennyország édesszavú harangjai nem harangoznak be néked az öröknyugalomra, az örök, fényes istentiszteletre, a végnélküli ünnepre.

A pap talán elmondja feletted: „Adj, Uram, örök nyugalmat neki“, de ez az ima sem talál meghallgatásra. Neked nem lesz nyugalmad soha, mert életedben sem nyugodtál Isten tisztelőre, az Úr parancsára.

És ha koporsód felett azért esedeznek: „Az örök világosság fényeskedjék neki“, ez sohasem megy teljesedésbe számodra, aki úgyszólván sohasem láttad az ünnepi oltár gyertyafényét kigyúlni.

És odaát, a másvilágon, bizonynyal épen a vasárnapok lesznek számodra az *Úrnak napjai*, igen, a megsértett, megvetett, büntető Isten retentő napjai.

Igen! amilyen a vasárnap, olyan a halál, olyan az örökkévalóság.

De fordítsuk szemünket ugyanezen igazság vigaszos oldalára. Milyen annak az élete, halála és örökkévalósága, aki a vasárnapot megszenteli?

A fárasztó, gondteli heti munkában biz' — mi tagadás benne — az ember lelke beporosodik, a földhöz láncolódik.

De eljön a vasárnap, a hétköznapi ruhával

mintha csak a föld porát, bilincset is lerázná az ember.

Az ünneplő ruhával a lelkünk is felfrissül, érezzük, hogy Isten gyermekei vagyunk, Isten házába megyünk, Isten asztalához telepszünk, isteni levegőt szívunk.

A templomban minden csak arról beszél nekünk, hogy a boldog örökkévalóság számára születünk.

Ez mondhatatlanul megvigasztal s megerősít bennünket az élet csatáiban.

Az ilyen életre aztán csak szép, keresztény halál következhetik.

Eljártál szorgalmasan vásárnaponként az Úr Jézushoz, ő is siet hozzád, halálos ágyadhoz. Jól ismered papodat, lelkiatyádat. Nem irtózol tőle, hogy neki még egyszer meggyónjál s kezéből a végső szentségeket fogadd.

Hitből, reménységből, szeretetből éltél, ez a hármass isteni erény ott virraszt most halálos ágyadnál, beragyogja halvány arcodat s biztató bepillantást enged a boldog örökéletbe. Te Isten parancsa szerint pihentél vasárnap, meglesz tehát az örök nyugalmaid; te rendesen eljártál az istenházába, most is oda mégy, nyitva találod azt, Jézus és Mária már várnak téged, hogy le-törüljenek minden verítéket homlokodról, minden könnyet szemedből.

Boldog, aki ünnepelt vasárnap, mert az a halálban örök ünnepre ébred.

„Amilyen a vásárnapod, olyan lesz halálod napja.”

[illegible]

1. Müller Lajos : Az első parancs.
2. Müller Lajos : A második parancs.
3. Müller Lajos : A harmadik parancs.
4. Müller Lajos : A negyedik parancs.
5. Müller Lajos : Az ötödik parancs.
6. Müller Lajos : A VI. és IX. parancs.
7. Müller Lajos : A VII. és X. parancs.
8. Müller Lajos : A nyolcadik parancs.
9. Dr. Nyisztor Z. : Baptisták és adventisták.
10. Szociáldemokrácia és kereszténység.
11. Dr. Schermann Egyed : A bűsű.
12. Müller Lajos : Az isteni erények. I. A hit és remény.
13. Müller Lajos : Az isteni erények. II. A szeretet.
14. Dr. Nyisztor Z. : Szekták Magyarországon.
(Methodisták, Nazarénusok, Üdv. hadserege stb.)
15. Müller Lajos : Az anyaszentegyház öt parancsa.
16. Müller Lajos : Az isteni malasztról. Bevezető a hét szentséghez.
17. Müller Lajos : A keresztség.
18. Müller Lajos : A bérnálás.
19. Dr. Nyisztor Zoltán : Modern babonák.
20. Müller Lajos : Az Oltáriszentség.
21. Müller Lajos : A penitenciataratás.
22. Müller Lajos : Az utolsó kenet.
23. Müller Lajos : Az egyházizrend.